

ISLAMSKA MISAO

Osnivač i izdavač: Fakultet za islamske studije, Novi Pazar

Za izdavača: Prof. dr. Enver Gicić

Glavni urednik: Prof. dr. Enver Gicić

Pomoćnik urednika: Prof. dr. Hajrudin Balić

Redakcija: prof. dr. Mustafa Fetić, prof. dr. Almir

Pramenković, hfz.doc. dr. Haris Hadžić, doc. dr. Siham Mevid

Šerijatski recenzent: prof. dr. Almir Pramenković

Tehnički urednik: Senad Redžepović

Lektor: Samir Škrijelj

Štampa: Grafičar, Užice

Tiraž: 500 primjeraka

Adresa redakcije: Fakultet za islamske studije,
ul. Rifata Burdževića 1, 36300 Novi Pazar

Štampanje ovog broja pomogla je Vlada R. Srbije - Kancelarija
za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

378:28

ISLAMSKA misao : godišnjak Fakulteta za islamske studije Novi Pazar /
glavni urednik Enver Gicić. - 2007, br. 1- . - Novi Pazar : Fakultet za islamske
studije, 2007- (Užice : Grafičar). - 24 cm

Godišnje.

ISSN 1452-9580 = Islamska misao (Novi Pazar)

COBISS.SR-ID 141771532

DŽENAZA NAMAZ - HADISKA STUDIJA

Sažetak

Islam je kompletan sistem življenja u kojem su regulirana prava i dužnosti, tj. odnosi i relacije čovjeka prema sebi i drugima. Islam čovjeku daje smisao životu i ukazuje mu na koji način treba živjeti na dunjaluku.

U ovom seminarskom radu pokušao sam obraditi i dati naglasak dženazi namazu kroz određene hadise. Međutim, prije nego sam obrazložio i objasnio hadise, na samom početku ovog rada napisao sam nekoliko rečenica o smrti kao nečemu od čega nijedan čovjek neće moći pobjeći.

Naveo sam određene kur'anske ajete koji govore o smrti. Koristio sam i određene tefsire koji su pojasnili ove kur'anske ajete kako bismo pokušali dokučiti srž i prodrijeti u dubinu značenja ajeta koji će pozitivno utjecati na duhovno stanje svakog čovjeka.

Navodeći određene hadise o dženazi namazu nastojao sam pojasniti hadise koji će imati ulogu da nam približe značenje svakog hadisa kako bismo što bolje razumjeli, usvojili i prenijeli ono šta nam hadis govori i našta nas usmjerava i upućuje.

Navedeni su kur'anski i hadiski dokazi sa stepenom ispravnosti. Uglavnom su korišteni izričito vjerodostojni (*sahih*) i dobri (*hasen*) hadisi.

Na kraju ovog rada naveli smo literaturu koju smo koristili, a bila nam je od velike pomoći za ovu temu koju smo obrađivali.

Abstract

Islam is a complete system of life in which rights and duties are regulated, (ie. attitude and relations) of man towards himself and towards others. Islam provides the meaning of life to all human beings and show them how to conduct their living in this world. In this seminar paper, I attempt to emphasize the funeral prayer by drawing upon relevant hadiths. However, before I tend to interpretations of hadiths in details, at the very beginning of this paper, I first elaborated on the issue of death, a phenomenon which no man will be able to escape from.

I have quoted certain Qur'anic verses that deal with death. I also used certain tafsirs that clarified these Qur'anic verses to try to grasp the core and penetrate into the depths of the meaning of verses that will positively impact the spiritual state of every person. By citing certain hadiths which deal with the funeral prayer, I tried to clarify the hadiths that bring us closer to the meaning of each hadith in order to better understand, adopt and transmit what the hadith tells us and what guides and directs us.

Qur'anic and hadith evidence with a reasonable degree of authenticity are provided. I explicitly cite only authentic (sahih) and good (hasan) hadiths for this purpose. In conclusion, we listed the literature we used to support this topic we covered.

O smrti

Vrlo je važno izgraditi i razviti svijest da je dunajlučki život prolazan i privremen, a da je život na Ahiretu vječan i da je on bolji za čovjeka od prolaznog ovosvjetskog života. Svaki čovjek treba se pripremati za smrt i imati uvijek na umu da će napustiti i ostaviti dunjaluk.

Smrt je najznačajniji događaj u ljudskom životu, jer nam ona prekida nit privremenog života na ovom svijetu.¹

Smrt je čaša koju svaka osoba mora ispiti. Sjećanje na nju je najefikasniji mehanizam da se pohlepa za dunjalukom zauzda, plamen strasti i pohota ugasi, a želje i težnje svedu na razumnu mjeru. Ovaj tekst nam pomaže da se podsjetimo na naše dužnosti i obaveze spram umrlih i pokazuje nam način kako prevazići, sukladno islamu, gubitak nekog od članova naše porodice, bližnjih i prijatelja. Jedna od prepoznatljivih karakteristika dobrog vjernika je njegovo konstantno podsjećanje na smrt i razmišljanje o njenoj blizini. To čovjeka drži u stalnom oprezu da se ne izgubi u ovodunjalučkom lavirintu i u bujici strasti i pohota.²

Ljudi o realnosti smrti imaju pogrešne i lažne predstave. Pojedini misle da je smrt, ustvari, nestanak, te da poslije nje nema ni proživljenja, ni sakupljanja, te da je ljudska smrt identična umiranju životinja i sušenju biljaka. Ovo je ateističko mišljenje, ali i mišljenje onih koji ne vjeruju u Allaha dž.š. i Sudnji dan. Pojedini misle da će smrću nestati i dokle god budu u kaburu da neće trpiti bolove od kazni, niti će uživati u nagradi sve dok ne budu proživljeni prilikom skupljanja. Neki kažu da je *ruh* - duša vječna i da ne nestaje sa smrću, ali da se nagrada i kazna odnose samo na duše, bez tijela, te da tijela, u osnovi, uopće neće biti proživljena i sakupljena. Sva mišljenja su neispravna i daleko od istine.

Sve ono što svjedoče mjerodavni putevi znanja i o čemu govore ajeti i predaje ukazuje da smrt znači samo promjenu stanja, te da duša nesmetano postoji čak i nakon napuštanja tijela, bilo da trpi kazne,

---

¹ Mehmed Omanović, Dženaza, *preseljenje, odlazak*, Visoko, 2012., str. 16.

² Vahid Hodžić, *Vjerski propisi kod smrti i dženaze*, MIZ Split, 2009., str. 2.

ili uživa u nagradama. Smisao smrti je u tome što prekida njegovo raspolaganje tijelom i tijelo prestaje biti čovjekov instrument potpuno isto kao što nastankom paralize, naprimjer, ruka prestaje biti sredstvo koje se koristi. Smrt je potpuna paraliza svih organa, a suštinu čovjekovu predstavljaju njegova duša i duh (*ruh* i *nefs*) koji ostaju.¹

Smrt nije kraj već novi početak za čovjeka, početak potpunog života i vječnosti u drugom životu – Ahiretu. Islam pazi i čuva prava čovjeka od samog rođenja, te ukazuje na važnost i prava umrlog – *mejjita*, decidno pojašnjavajući obaveze i prava, ne zapostavljajući status porodice i bližnjih.²

Ajeti koji govore o smrti

Uzvišeni Allah kaže: „*Svako živo biće će smrt okusiti, i Nama ćete se poslije vratiti.*“³ Tumačeći ovaj kur’anski ajet Ibn Kesir kaže: „*Svako živo biće će smrt okusiti, i Nama ćete se poslije vratiti*, tj. gdje god budete, stići će vas smrt, pa budite u pokornosti Allahu - to vam je bolje. Smrt je neminovna, Allahu će se sve vratiti. Onaj ko bude Allahu dž.š. pokoran, On će ga nagraditi najboljom nagradom i najljepšim sevabima.“⁴ „Smrt je neminovna na svakom mjestu, zato nema razloga da računaju na nju, s obzirom na to da ne znaju njene uzroke. Allahu se vraća. Oni se sele Njemu u Njegovoj prostranoj Zemlji, oni se vraćaju Njemu na kraju kruga. Oni su Njegovi robovi koji kod Njega nalaze utočište na ovom i budućem svijetu. Oni ostavljaju kuće, ali u Džennetu imaju zamjenu za njih.“⁵

U drugom ajetu Allah dž.š. nam poručuje: „*I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim, a i Jakub: - Sinovi moji, Allah vam je odabrao*

---

¹ Ebu Hamid Muhammed El-Gazali, *Život poslije smrti*, Libris, Sarajevo, 2013., str. 131-132.

² Modern Guide, *Putokazi uspjeha*, <https://imuslimguide.com/bs/janazah>

³ Besim Korkut, *Prijevod Kur’ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura El-’Ankebut, ajet 57., str. 402.

⁴ Muhamed Nesib er-Rifa’i, *Tefsir ibn Kesir*, Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002., str. 1021.

⁵ Sayyid Qutb, *U okrilju Kur’ana*, FIN Sarajevo, Sarajevo, 1999., br. 21., strana 13-14.

*pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani!*¹ Ibn Kesir ovaj ajet objašnjava na sljedeći način: „I Ibrahim ostavi u amanet sinovima svojim, a i Jakub, tj. u amanet im je ostavio ovu vjeru, islam. Neki predstavnici zdrave tradicije ime Jakub čitaju u akuzativu vezujući ga za prethodnu imenicu *sinovima svojim*, što znači da je Ibrahim vjeru ostavio u amanet svojim sinovima, kao i svom unuku Jakubu ibn Ishaku, koji je tu bio prisutan. Poznato je, a Allah to najbolje zna, da se Ishakov sin Jakub rodio dok je Ibrahim a.s. živio sa Sarom, jer se i *radosna vijest* odnosi na njih: - *Pa je Mi obradovao Ishakom, a poslije Ishaka Jakubom*. Jer da za vrijeme njihovog života nije bio živ Jakub, ne bi bilo koristi spominjati ga kao potomka Ishakova. Zatim: - *Sinovi moji, Allah vam je odabrao pravu vjeru, i nipošto ne umirite drukčije nego kao muslimani*, što znači: Činite dobro u životu i držite se toga kako bi vam Allah dao da i umrete kao takvi (muslimani), jer čovjek obično i umire onako kako je živio, a bit će i ožvljen prema tome kako je umro. Ove riječi nisu u suprotnosti s hadisom: ‘Doista, jedan čovjek može raditi za Džennet i doći do njega na pedalj ili lakat dužine, a potom ga pretekne Knjiga i on uradi djela stanovnika Džehenema, u koji zatim i uđe...’ itd. U nekim predanjima ovoga hadisa, također, stoji: ‘Radio je za Džennet, kako to ljudima izgleda, a radio je i za Džehennem, kako to njima izgleda.’² A Allah Uzvišeni, također, kaže: „A onome koji udjeljuje i ne griješi i ono najljepše smatra istinitim - njemu ćemo Džennet pripremiti; a onome koji tvrdi i osjeća se neovisnim i ono najljepše smatra lažnim - njemu ćemo Džehennem pripremiti.”³

Čovjek kao i sva druga stvorenja ima određen životni vijek, koji mu je propisan prije nego je stvoren i prije nego je došao na dunjaluk. Čovjek dolazi na ovaj svijet kako bi zaradio vječno uživanje ili kaznu. Čovjek neće vječno ostati na dunjaluku, rastanak sa dunjalukom je neminovan i smrt koja će zadesti svakog čovjeka je istinita i doći će

¹ Besim Korkut, *Prijevod Kur'ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura El-Bekare, ajet 132., str. 19.

² Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir*, Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002., str. 99-100.

³ Besim Korkut, *Prijevod Kur'ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura El-Lejl, ajet 5-10., str. 595.

u onom trenutku kada je određena od Gospodara. Allah dž.š. je slao poslanike njihovim narodima, ali i poslanici nisu bili besmrtni.

Allah dž.š. kaže: „*Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan; ako ti umreš, zar će oni do vijeka živjeti?*“¹ Stvoritelj kaže: „*Svako živo biće smrt će okusiti! Mi vas stavljamo na kušnju i u dobru i u zlu i Nama ćete se vratiti.*“² Ibn Kesir objašnjava ovaj ajet: „*Nijedan čovjek prije tebe... - o Muhammede - nije bio vječan...*, tj. na ovom svijetu. Ovaj ajet dokazuje stav učenjaka koji su rekli da je Hidir a.s. umro i da on danas nije živ, jer je i on samo čovjek, svejedno bio bogougodnik, vjerovjesnik ili poslanik. Zato Uzvišeni kaže: „*Nijedan čovjek prije tebe nije bio besmrtan.*“ Gospodar kaže: „*Ako ti umreš, zar će oni do vijeka živjeti*“, tj. oni se nadaju da će poslije tebe ostati da žive, a tako neće biti, nego će svi nestati, kao što Uzvišeni kaže: „*Svako živo biće smrt će okusiti!*“ Allah dž.š. kaže: „*Mi vas stavljamo na kušnju i u zlu i u dobru*“, tj. provjeravamo vas i ispitujemo tako da vam nekada dajemo nesreće, a nekada blagodati; pa posmatramo ko je zahvalan, a ko nezahvalan; ko je strpljiv, a ko malodušan; ko je pokoran, a ko nepokoran. Uzvišeni kaže: „*I Nama ćete se vratiti*“, tj. da vam dajemo nadoknadu za vaša djela.³

Mora se imati na umu i razmišljati o času smrti u kome će svako napustiti dunjaluk i vratiti se svome Gospodaru, a zatim polagati račun za ono što je radio. Stalno se treba prisjećati smrti, jer sjećanje na smrt popravља našu duhovnu komponentu. Strah od smrti i ono što dolazi poslije nje ne smije vjernika dovesti do tog stepena da on zamrzi svoj povratak Allahu dž.š., naročito u vrijeme svoje smrti.

Allah dž.š. nas uči da su poslanici odlazili sa ovog svijeta, te Uzvišeni u Kur'anu govori o Muhammedu a.s. i njegovom odlasku sa ovog svijeta objašnjavajući da je on samo Poslanik. Allah dž.š. kaže: „*Muhammed*

---

¹ Besim Korkut, *Prijevod Kur'ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura El-Enbija', ajet 34., str. 323.

² Besim Korkut, *Prijevod Kur'ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura El-Enbija', ajet 35., str. 323.

³ Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir*, Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002., str. 843-844.

*je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro, ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu ništa nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi!*¹

Kada su poraženi muslimani na Uhudu, a ubijeni oni koji su ubijeni, navodi se da je šejtan vikao: „Eto, Muhammed je, doista, ubijen!“ To je pogodilo srca mnogih ljudi koji su bili povjerovali da je Allahov Poslanik s.a.v.s. poginuo, jer je to bilo moguće, isto kao što je moguće u slučaju mnogih drugih vjerovjesnika o kojima nas Allah Uzvišeni obavještava. Među muslimanima je došlo do očigledne slabosti i slabljenja u borbi. Povodom svega toga, Allah je objavio slijedeće: „*Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika*“, tj. on u pogledu poslanstva i mogućnosti da bude ubijen ima među vjerovjesnicima primjere (uzore). Ibn-Ebi-Nudžejh prenosi od svoga oca da je pričao kako je neki čovjek, između muhadžira, prošao pored drugog, od ensarija, koji je grcao u krvi i upitao: „Jesi li obaviješten da je Muhammed s.a.v.s. ubijen?“ Ensarija je na to rekao: „Ako Muhammed i bude ubijen, on je prenio Objavu, pa borite se za svoju vjeru!“ Nakon toga, Allah Uzvišeni kaže, prekoravajući one koji su posustali: „*Ako bi on umro, ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili*“, tj. zar biste uzmaknuli i povratili se? „*Onaj ko se stopama svojim vrati neće Allahu ništa nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi!*“ One koji budu pokorni, bore se za svoju vjeru i slijede Njegovog Poslanika, bio živ ili mrtav. El-Buhari navodi predanje od Ibn-Šihaba: „Obavijestio me je Ebu-Seleme da mu je Aiša r.a. kazala kako je Ebu-Bekr r.a. krenuo na konju iz svoga doma u Senhu do džamije, gdje je sjahao i ušao u džamiju. Nije govorio ni sa kim od ljudi dok nije došao Aiši. Zatim se uputio Allahovom Poslaniku s.a.v.s., koji je bio pokriven ogrtačem, otkrio mu lice, sagnuo se, poljubio ga i zaplakao, a potom kazao: - Žrtvovao bih i oca i majku! Tako mi Allaha, Allah ti neće dati dvije smrti! Prva smrt ti je propisana i već si je iskusio!“ Zuhri kaže: „Kazivao mi je Ebu-Seleme od Ibn-Abbasa kako je Ebu-Bekr izišao dok je Omer govorio ljudima,

¹ Besim Korkut, *Prijevod Kur'ana*, Rijaset IZ-e u BiH, Kalem, Sarajevo, 2017., Sura Alu-Imran, ajet 144., str. 67.

pa mu je rekao: 'Omere, sjedi!' Ebu-Bekr je rekao potom: 'Onaj koji je obožavao Muhammeda, Muhammed je doista umro; a ko je obožavao Allaha, Allah je Živ i umrijeti neće!'¹

Iz ovog ajeta zaključujemo da je samo Allah dž.š. Živ i umrijeti neće, a sve ostalo umire i odlazi sa ovoga svijeta, pa i Allahovi poslanici. Smrt je istina koja će svakoga od nas stići i niko od nje neće moći pobjeći. Samo je Gospodar Vječan, a sve ostalo je prolazno.

Dženaza namaz

Dženaza namaz se razlikuje od ostalih namaza koje klanjamo, jer on nema rukua, sedžde i tešehuda. Dženaza namaz je veoma značajan i vjernik se treba truditi da ne propušta klanjanje dženaze namaza.

Klanjati za jednog umrlog posebni namaz - dženazu namaz je *farzi-kifaje*.² Ako jedna grupa ljudi klanja dženazu namaz, sa drugih spada odgovornost. Ako niko ne bi klanjao dženazu namaz onda bi svi bili odgovorni pred Allahom dž.š.

Dženaza je kolektivna obaveza muslimana – *farzi-kifaje*, a ne pojedinačna obaveza – *farzi-ajn*. Ako jedna skupina muslimana obavi dženazu, sa ostalih je muslimana spala ta obaveza.³

Dženaza namaz je obaveza zajednice (džemata) i njeno obavljanje je u kategoriji *farzi-kifaje*, tj. vjerske dužnosti koja, ukoliko je obavi jedna grupa vjernika, spada sa ostalih. Ukoliko niko ne bi obavio tu dužnost, a znalo se za smrt nekog muslimana ili muslimanke, cijela muslimanska zajednica bila bi grješna i odgovorna.⁴

Nijetom se određuje da li je riječ o umrlom muškarcu ili ženi, muškom ili ženskom djetetu. Donosi se nijet da se radi Allaha staje na

---

¹ Muhamed Nesib er-Rifa'i, *Tefsir ibn Kesir*, Skraćeno izdanje, Sarajevo, 2002., str. 231-232.

² Muhamed Seid Serdarević, *Fikhu-l-ibadat*, Vrhovno islamsko starješinstvo u SFRJ, Sarajevo, 1968., str. 80.

³ Modern Guide, *Putokazi uspjeha*, <https://imuslimguide.com/bs/janazah/4>

⁴ Safvet Halilović, *Dužnost živih prema umrlima*, MIZ Split, 2018., str. 3.

namaz, da se radi dženaze uči dova i da se pristaje za imamom.¹

Dženaza je islamski vjerski obred u kojem se vrši ukopavanje jedne ili više osoba. Sastoji se od takozvanog dženaza namaza (zajedničke molitve) i samog ukopa. Dženaza namaz se klanja samo stojeći (za razliku od ostalih molitvi). Predvodi je imam koji stoji ispred džemata okrenut prema umrloj osobi, dok je umrla osoba okrenuta desnom stranom prema kibli, a lijevom prema prisutnima. Samom ukopu sudjeluju svi prisutni. Na dženazi sudjeluju samo muškarci.²

Hadisi koji govore o umrlom i dženazi namazu

Kada se vjernik nađe na smrtnoj postelji treba biti strpljiv i zadovoljan s onim što mu je Allah dž.š. odredio. Ne smije dozvoliti da mu šejtan donese pomisao da o svome Gospodaru ima loše mišljenje. Mora biti svjestan da mu je smrt neizbježna, a imati na umu da će ga šejtan i na smrtnoj postelji pokušati prevariti i odvesti u nevjerstvo.

Hadis o smrtniku

Ummu Selema prenosi: „Božiji Poslanik je ušao Ebu Selemi dok je on bio na samrti (dok je ovaj bio počeo izdisati). On mu sklopi oči, a potom reče: ‘Kada duša izlazi iz tijela nju prati pogled umirućeg.’ Na te njegove riječi ukućani počеше da nariču, pa Muhammed a.s. reče: ‘Molite se samo za dobro, jer meleki reknu *Amin* na ono što vi izgovorite! Bože oprostí Ebu Selemi, dodijeli mu mjesto među onima koji su bili na pravom putu, rasprostrani mu njegov kabur, obaspi ga svojom milošću i nagradi ga na Sudnjem danu.’“

Na temelju ovog hadisa svi hadiski komentatori, bez obzira na mezheb, naučavaju da je lijepo čovjeku koji umire sklopiti oči. Poslanik s.a.v.s. je to obrazložio time što je rekao da pogled prati dušu. Iz citiranog hadisa zaključujemo još i to da možemo upućivati dovu Allahu

---

¹ Predsjedništvo za vjerske poslove, *Moj ibadet*, str. 61.

² Wikipedia, *Slobodna enciklopedija*, <https://www.wikiwand.com/sh/D%C5%BEEenaza-namaz>

dž.š. za čovjeka koji je na samrti, njemu i njegovima za dobro stanje na budućem svijetu. Pored toga, hadis nam govori i o postojanju jednog oblika života, između prirodne fizičke smrti i Sudnjega dana. To je berzah u kojemu umrli, s obzirom na svoja djela, može biti nagrađen, odnosno kažnjen. Iz hadisa zaključujemo da osobu koja je na samrti treba posjećati na izgovor kelimei-šehadeta, tj. da nema drugog Boga osim Allaha dž.š. i da je Muhammed a.s. Njegov Poslanik. Lijepo je samrtnika podsjetiti na neizmjernu Allahovu dž.š. milost i dobrotu, kojom svakodnevno obasipa Svoja stvorenja. Poslanik s.a.v.s. nam sugerira da samrtniku učimo suru Jasin. Osobu koja je činila dobra djela čeka velika nagrada na budućem svijetu.¹

Poslanik s.a.v.s. nam ovim hadisom ukazuje da za umrlu osobu upućujemo dovu, a ne da naričemo za njom. Iskreno upućena dova Gospodaru će biti primljena, a mi ne znamo čiju će dovu Gospodar uslišati. Zato dovimo i Allaha dž.š. molimo, a On će nam se odazvati kada Ga pozovemo.

Hadis o dužnostima muslimana prema drugom muslimanu

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: „Šest je dužnosti muslimana prema muslimanu: kada ga sretnoš da ga poselamiš, kada te pozove (na veselje i sl.) da mu se odazoveš, kada zatraži savjet da ga posavjetuješ, kada kihne i kaže *Elhamdulillah* (Hvala Alahu) da mu kažeš *Jerhamukellah* (Allah ti se smilovao), kada se razboli da ga posjetiš i kada umre da mu odeš na dženazu.“

Ebu Hurejre je imao puno ime Abdurrahnan ibn Sahr Ed-Devs. Jedan je od ashaba koji je najviše pamtio hadisa i najviše ih prenio od Allahovog Poslanika s.a.v.s. U ovom hadisu Poslanik s.a.v.s. je spomenuo šest obaveza ili vadžiba - dužnosti muslimana prema muslimanu. Njima se svaki pojedinac islamskog društva uči šta ima od prava, a šta ima od obaveza. U ovom hadisu želim dati poseban

---

¹ Adnan Silajdžić, Četrdeset hadisa s tumačenjem, Muftijstvo Zenica, Sarajevo, 1993., str. 148-150.

naglasak na slijeđenje ili isparaćanje dženaze. Po idžmau slijeđenje ili isparaćanje dženaze je sunnet. U to spada klanjanje dženaze, učestvovati u nošenju i zakopavanje mejjita/umrlog. Dužnost muslimana je da isprati dženazu svoga brata, jer to spada u obavezu poštivanja prema njemu. Izvršavanje ovih šest naredbi koje smo spomenuli u hadisu tretira odnos i dužnosti muslimana prema muslimanu. Dužnosti muslimana prema muslimanu ne prestaju samom smrću, nego se nastavljaju i nakon nje klanjanjem dženaze i učenjem dove za njega.¹

Umrlog treba pratiti i biti kod njega dok se ne ukopa. Klanjanje dženaze namaza je opće obavezna dužnost muslimana. Davudi kaže: „Pratiti dženazu znači nositi je. To je u prvom redu dužnost rodbine i komšija umrlog.“ Hakim je zabilježio da je Abdullah b. Mes'ud rekao: „Musliman prema muslimanu ima četiri opće dužnosti: da nazdravi kihanje, da se pozvan na veselje odazove, da bolesnog obiđe i da učestvuje na dženazi umrlom muslimanu.“²

Ispričao nam je Muhammed b. Beššar, koji kaže: „Obavijestio nas je Revh b. Ubade: ‘Nas je obavijestio Abbad b. Mensur i kazao: ‘Čuo sam Ebu Muhezzema kada veli: ‘Družio sam se sa Ebu Hurejrom deset godina i čuo sam ga kada je rekao da je čuo Allahovog Poslanika s.a.v.s. kada kaže: ‘Ko isprati umrlog i ponese ga tri puta ispunio je svoju obavezu prema njemu.’“ Revh b. Ubade je pouzdan i vrijedan ravija. Iza sebe je ostavio nekoliko napisanih djela. Pripadao je devetoj generaciji. El-Mubarekfori smatra da se u ovom ahdisu radi o ispunjenju obaveza koje musliman ima prema umrloj osobi, a ne radi se o obavezama koje je kao musliman imao prema toj osobi dok je bila živa. Ovaj hadis je, prema mišljenju El-Mubarekforija, slab jer se u njegovom senedu nalazi Ebu Muhezzem, koga su hadiski učenjaci odbacivali kao raviju.³

Poslanik s.a.v.s. ukazuje na šest dužnosti muslimana prema drugom muslimanu. Međutim, ovdje treba dati naglasak na dženazu namaz. Naša obaveza jeste klanjati dženazu namaz umrlom muslimanu. Često

¹ Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, IPA u Bihaću, Bemust, Bihać, 2006., str. 24-26.

² Muhamed b. Ismail el- Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1., str. 842-843.

³ Mahmut Karalić, *Tirmizijin džami' sunen*, Travnik, 2001., Zbirka 3., str. 433.

zaboravljamo da ćemo biti nagrađeni za nošenje i zagrtanje umrle osobe. U posljednje vrijeme smo svjedoci da sve više muslimana izbjegavaju dobro djelo koje se odnosi na nošenje i zagrtanje umrle osobe. Nemojmo ispuštati dobra djela, jer su ona od velike važnosti za budući svijet. Nikada ne znamo koje dobro djelo može biti sebebom našeg ulaska u Džennet.

Hadis o nagradi za onoga ko prisustvuje dženazi namazu

Pričao nam je Abdullah b. Mesleme: „Citirao sam Ibni-Ebi-Zi’ba, prenoseći od Seida b. Ebi-Seid-Makburija, a on od svoga oca, kako je upitao ebu Hurejru r.a., pa je odgovorio: ‘Čuo sam Allahovog Poslanika s.a.v.s., pričao nam je opet Ahmed b. Šebib b. Seid, koji kaže: ‘Meni je ispričao moj otac da mu je kazao Junuz da je Ibni-Šihab rekao: ‘...a pričao mi je i Abdur-Rahaman-A’redž da je Ebu Hurejre r.a. rekao: ‘Ko prisustvuje dženazi i klanja je ima nagradu jedan kirat, a ko sačeka dok se ona zakopa ima dva kirata.’ ‘Koliko su ta dva kirata’, upitao je neko. ‘Kao dva velika brda’, odgovorio je on.”¹ A svaki kirat je poput brda Uhud. A ko klanja dženazu, pa se vrati, njemu pripada nagrad koliko Uhud.² Jedan od njih je, ili je kazao, manji od njih je koliko brdo Uhud.³

Iz navedenog hadisa zaključuje se da se žele bodriti muslimani kako bi učestvovali u što većem broju u dženazi, a potom da dobro zatrpaju mezar. Prikazivanje nagrade duhovnog svijeta u materijalnom vidu ovoga svijeta čini se radi lakšeg shvatanja i našeg poimanja. Sve što čovjek ne zna treba pitati učene ljude.⁴

Iz ovog hadisa možemo zaključiti da velika nagrada očekuje one muslimane koji klanjaju dženazu namaz, a posebno ako izdvoje vrijeme i ostanu dok se umrla osoba zakopa. Iz hadisa zaključujemo da je veliki

---

¹ Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1., str. 899.

² Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novı Pazar, 2015., str. 152.

³ Mahmut Karalić, *Tirmizijin džami’ sunen*, Travnik, 2001., Zbirka 3, str. 432.

⁴ Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1, str. 899.

sevap ostati dok se dženaza ne završi. Iskoristi priliku za dobro djelo, jer ne znaš hoćeš li više imati priliku da to uradiš.

*Hadis koji govori o onome kome dženazu
namaz klanja četrdeset ljudi*

Aiša r.a. prenosi da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: „Kojem god umrlom muslimanu skupina od stotinu muslimana klanja dženazu namaz, zagovarajući se tako za njega, Allah će primiti njihovo zagovaranje.“¹ U drugoj verziji, koju prenosi Ibn Abbas r.a., stoji: „Neće umrijeti nijedan musliman, pa mu dženazu klanja četrdeset ljudi koji ni u čemu Allahu ne pripisuju sudruga, a da njihova dova za njega neće biti primljena.“² U drugoj predaji stoji: „Onaj kome dženazu namaz budu klanjala tri safa ljudi, takvom je Džennet zagaran.“³

Iako dženaza namaz nema ni rukua ni sedžde, ipak se naziva namazom. To je, prije svega, dova za umrlu osobu u kojoj molimo Allaha Uzvišenoh da joj se smiluje i olakša joj polaganje računa u kaburu i na Sudnjem danu. Otuda je izuzetno važno da dženazi prisustvuje određeni broj ljudi, ali je vrlo bitno da su vjernici i da Allahu ne pripisuju sudruga. Ovdje se spominje skupina od četrdeset ljudi, u jednom od prethodnih stotinu ljudi, a u jednoj predaji tri safa ljudi. Sretnik je umrli kome dženazu namaz klanja bar četrdeset ljudi koji Allahu ne pripisuju druga. Poslanik s.a.v.s. obećava primanje dove za oprost grijeha te osobe.⁴

Ovaj broj koji se spominje u hadisu odnosi se na broj vjernika, što treba podvući i naglasiti. Dovu treba uputiti i zamoliti Gospodara da oprosti umrloj osobi, a On je Onaj Koji prašta grijeha. Svjedoci smo da

---

¹ Jahja b. Šeref En-Nevevi, *Rijadus-salihin, Vrtovi Pobožnjaka*, Sarajevo, 2017., str. 452.

² Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novi Pazar, 2015., str. 155.

³ Jahja b. Šeref En-Nevevi, *Rijadus-salihin, Vrtovi Pobožnjaka*, Sarajevo, 2017., str. 452.

⁴ Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novi Pazar, 2015., str. 155.

nekada na dženazi namaz ne bude ni deset osoba. Zato je vrlo bitno da bude bar četrdeset vjernika koji će prisustvovati dženazi namazu i na taj način svjedočiti da smo mi svoj život proveli kao vjernici.

Hadis o prisusutvu žena na dženazi namazu

Pričao nam je Kabisa b. Ukbe, njemu Sufjan, prenoseći od Halida Hazzaa, on od Umm-Huzejla, a ova od Umm-Atijje r.a. slijedeće: „Odvraćane smo od slijeđenja dženaza, samo nam to nije odlučno učinjeno.“ Gledajući na Umm-Atijjinu izjavu, učestvovanje žena na dženazama ne podliježe strogoj zabrani, nego spada samo u mekruh.“¹

Kurtubi i veliki broj učenjaka, držeći se slova spomenute izjave, učestvovanje žena na dženazama smatraju drugostepenom strožijom zabranom. Učestvovanje žena na dženazi mekruhom su smatrali Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Omer i drugi. Sufjan Sevri je rekao: „Novotarija je da žene učestvuju u pratnji dženaze.“ Ebu Hanife je rekao: „Nema nikakve potrebe da žene prate dženazu.“ Malik je dozvolio da dženazu prate starije žene, a da to čine mlađe smatraše mekruhom. Šafija smatra učestvovanje žena na dženazi općenito mekruhom. Pretpostavljajući da je Atijjina izjava jasna i precizna, iz nje se može zaključiti da je učestvovanje žena na dženazi samo mekruh, a nikako haram. Ženama nije dozvoljeno da klanjaju dženazu namaz, niti da se nađu među klanjačima.²

U našoj tradiciji dženazi namazu ne prisutvuju žene, već one ostaju u kući umrlog i pomažu porodici u datom momentu. Prema tome, ženama je bolje da ne ispraćaju dženazu nego u tom trenutku neka upućuju dovu Allahu dž.š. za umrlu osobu.

---

¹ Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1, str. 869-870.

² Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1, str. 869-870.

Hadis o žurbi sa dženazom

Ebu Hurejre r.a. prenosi od Poslanika s.a.v.s. da je rekao: „Požurite sa dženazom, jer ako je bila dobra osoba, bit će joj dobro kuda je nosite, a ako nije bila takva, onda je zlo koje skidate sa svojih vratova (ramena).“¹ U drugom rivajetu stoji: „Požurite sa dženazom - ako bude dobra približite je dobru, a ako ne bude, pa bude loša, skinite je sa svojih ramena.“²

Požurivanje s dženazom je sunnet i praksa na koju je Allahov Poslanik s.a.v.s. podsticao. Pored praktičnih razloga koji se ogledaju u nužnosti požurivanja zbog različitih vremenskih okolnosti i uslova koji mogu dovesti od toga da se iz umrlog počne širiti neugodan miris, postoji još jedna mudrost žurenja sa dženazom koju Poslanik s.a.v.s. ističe u ovom hadisu. Ukoliko je osoba bila dobra, nju čekaju blagodati i neizmjereno dobro kod njenog Gospodara i zbog toga treba požuriti. S druge strane, ukoliko osoba nije bila dobra, onda u njoj nema nikakve koristi i treba je što prije skinuti s ramena.³

Iz hadisa možemo zaključiti da se požuri sa opremanjem mejjita. Pisac El-Hidaje kaže: „Dženazu će prisutni nositi žurno, ali ne trčeći.“ Ebu Hanife smatra mekruhom pretjeranu žurbu opremanja i nošenja mejjita.⁴

Dženazu treba nositi žurno, ali ne trčećim korakom, kao što se u nekim islamskim zemljama radi. U našoj tradiciji je da se dženaza nosi umjerenim hodom bez prevelike žurbe. Uglavnom u današnje vrijeme dženaza se vozi autom, a kada se stigne blizu mezara onda rodbina i komšije nose dženazu na mjesto ukopa.

---

¹ Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1, str. 891.

² Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novı Pazar, 2015., str. 148.

³ Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novı Pazar, 2015., str. 148.

⁴ Muhamed b. Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari*, Sarajevo, 2008., Zbirka 1., str. 891.

Hadis o nagradi za umrllog nakon smrti

Ebu Hurejre r.a. prenosi da je Allahov Poslanik s.a.v.s. rekao: „Kada čovjek umre prestaje mu teći nagrada za njegova djela, osim u tri slučaja: ako je iza sebe ostavio trajnu sadaku, ili znanje koje će koristiti drugima, ili dobro i čestito dijete koje će za njega učiti dovu.“¹

Umrlo osoba imat će izuzetnu korist od trajne sadake, odnosno vakufa, bilo da je ona to ostavila, ili neko to čini iz njene imovine poslije njene smrti. To može biti gradnja džamije, puta, bolnice, česme, ili bilo čega što koristi ljudima i sve dok traje hajrat njemu će nagrada teći i on će od toga imati koristi. Svako znanje, knjiga, savjeti i sl. koje čovjek ostavi iza sebe, a što koristi ljudima, bit će vrjednovano na Sudnjem danu, a umrla osoba će imati koristi i nakon smrti. Ako to čini neko iz njegove porodice, podstaknut njegovim učenjem, i od toga će imati koristi. Sve što dijete uradi od dobrih djela ide u prilog umrlim roditeljima i oni u tome imaju nagradu, a djetetu se ništa od sevapa ne umanjuje. Dova djeteta za roditelje se itekako uvažava i uveliko doprinosi umrlom roditelju.²

Trajna sadaka od koje umrla osoba ima koristi jeste i sadnja voćnjaka, izgradnja šadrvana, vodovoda, fabrike te niz drugih mogućnosti kojima se ljudi duži vremenski period mogu koristiti. U znanje od koga umrli ima koristi i nakon smrti mogli bismo uvrstiti pomoć pri izgradnji škole, opremanje mekteba, obdaništa, škola, fakulteta, pomaganje rada medresa, stipendiranje studenata, poučavanje kur'anskom pismu, vjeri te korisnim naukama.

Lijepo odgojeno dijete može biti neisrpan izvor dobra za umrle roditelje. Poslanikova s.a.v.s. preporuka spominje dovu djeteta za umrle roditelje od koje će oni imati koristi.³

Poznati islamski učenjak iz područja hadiskih nauka, imam El-Munavi, rekao je komentirajući navedeni hadis: „U osnovi, čovjek

---

¹ Jahja b. Šeref En-Nevevi, *Rijadus-salihin, Vrtovi Pobožnjaka*, Sarajevo, 2017., str. 459.

² Šefik Kurdić i Semir Rebronja, *Muslimova zbirka hadisa*, Zbirka 3, Zenica-Novı Pazar, 2015., str. 174.

³ Preporod, broj 15/953., 1. august 2011., str. 11.

ima koristi od svake dove u kojoj neko moli za njega, svejedno bila ona upućena od njegovog djeteta ili nekog drugog. U hadisu je dijete posebno naglašeno da bi se potaklo što češće učenje dova za roditelje. Također, treba znati da roditelji imaju koristi od dobrih djela svoga djeteta, čak ako ono i ne bi učilo dove za svoje roditelje, jer su roditelji bili uzrok njegovog postojanja, upute i slijeđenja pravog puta... U hadisu nalazimo dokaz da sevabi od dove stižu do umrlog.“ Poruka navedenog hadisa je jasna: čovjeku teku sevabi od djela koja su od općedruštvene koristi i značaja, a koja je on inicirao za svoga života. Sve dok ta djela teku i njemu teku sevabi.¹

1. *Trajna sadaka* je poput raznih vrsta vakufa, izgradnje škola, bolnica, domova za nezbrinute, ambulanti itd. Sve dok traju te institucije i dok se njima koriste ljudi, umrli će imati od toga nagradu.

2. *Korisno znanje* je poput pisanja korisnih knjiga, udžbenika i naučnih djela, zatim održavanja korisnih predavanja i poučnih dersova. Ovdje se, svakako, mogu uvrstiti i razne vrste naučnih izuma od opće koristi itd. Od spomenutih i sličnih stvari umrli će, ukoliko je vjerovao u Allaha i spremao se za susret sa Njim, imati nagradu sve dok od toga što je iza sebe ostavio ljudi budu imali koristi.

3. *Hajrli dijete* je dijete koje je odgojeno u islamu i koje je spoznalo Allahova i roditeljska prava, pa se moli Allahu za svoje roditelje, ili dijete koje radi dobra djela u ime svojih roditelja, ili koje roditeljima poklanja sevape svojih djela iz zahvalnosti što su ga odgojili u islamu.

- Izgradnja džamije u kojoj bi se obavljao namaz i podučavalo islamu. Takva džamija treba da bude izgrađena u ime Allaha, a ne radi prikazivanja, hvale ili ponosa.

- Izgradnja raznih općekorisnih centara i odmarališta (hanova) u kojima bi besplatno boravili siromašni, nevoljnici i beskućnici. U to se mogu svrstati i dječji vrtići i sirotišta u kojima bi se odgajala siročad i djeca koju su napustili roditelji itd.

- Izgradnja vodovoda, bunara, raznih vrsta javnih česmi i sistema za navodnjavanje koji bi koristili ljudima.

---

¹ Safvet Halilović, *Dužnost živih prema umrlima*, MIZ Split, 2018., str. 7.

- Izgradnja raznih pojilišta ili sistema za napajanje stoke i divljači.
- Sađenje voća ili drveća od čijih plodova, drveta i hlada bilo bi koristi ljudima, pticama i životinjama.
- Ostavljanje Mushafa svom nasljedniku da iz njega uči, kao i uvakufjavanje Mushafa za potrebe džamije ili drugih mjesta u kojima bi ljudi učili iz njih.

Za sve spomenute stvari koje čovjek uradi u ime Allaha, s ciljem postizanja Njegovog zadovoljstva, on će od toga imati koristi i nakon svoje smrti, odnosno, sve dok to bude koristilo ljudima. Dokaze za to nalazimo u brojnim vjerodostojnim hadisima Allahovog Poslanika s.a.v.s.¹

Zaključak

Čovjek živeći na ovom dunjaluku mora biti svjestan svoje prolaznosti i izgraditi svoj odnos prema Allahu dž.š. Koji ga je stvorio i jednog dana će mu dušu uzeti.

Čovjek mora analizirati ono što je prošlo i uzeti pouku i opomenu za sebe kako bi se pripremao za susret sa Gospodarom. Dan koji živimo je, ustvari, prilika da popravimo svoje stanje nabolje i da razmišljamo o prolaznosti dunjaluka i odlasku u vječnost. Čovjek ne zna šta ga sutra čeka te zato mora iskoristiti svoj život čineći dobra djela svjedočeći ono zbog čega ga je Allah dž.š. stvorio.

Iako je čovjek prolazno biće, on u dubini svoga srca i duše nosi želju da bude nagrađen i da njegova vječnost bude Džennet. Vjera u Allaha dž.š. i slijeđenje Njegovog puta otvara čovjeku put ka vječnom životu.

Neka ovi kur'anski ajeti i hadisi budu opomena da je smrt neminovna i da nas čega bolji i vječni život. Da bismo zaslužili Džennet moramo se truditi činiti dobra djela, a kloniti se loših djela i onoga s čim Gospodar nije zadovoljan.

---

¹ Safvet Halilović, *Dužnost živih prema umrlima*, MIZ Split, 2018., str. 8-9.